

tos terület rejti a középkori templom és temető maradványait, a föld pedig illetéktelenek által ásott rablóárkokból került ki. A területen két nagyobb, friss, legfeljebb néhány napja ásott, valamint egy kisebb, jobbra már betemetett árkot figyeltem meg. Az árkok feltűnően szabályosnak mutatkoztak: a nagyobb 2×1 m, a kisebb 1,5×1 m méretű, sarkaik nagyjából derékszögűek, oldaluk megközelítőleg függőleges; a korábbi gödör kb. 1×0,8 m-es. A kisebb rablóárkok legmélyebb pontja kb. 1,3 m mély, ennek sem falában, sem kidobott földjében nem mutatkozott sem lelet, sem objektum. Az ettől Ny-ra, néhány méterre fekvő, 1,6 m mély, nagyobb kincskeresős árok átvágott egy kb. 1 m széles, nagyjából Ny-K irányú, nagyméretű kövekből rakott középkori kőfalat (a templomhajó É-i falát?). A falnak az árokba eső részét az avatatlan kincskeresők – vélhetőleg nagy erőfeszítések árán – az említett mélységig kitermelték, a kiásott óriási köveket – köztük 0,5 m szélesek is! – a rablóárkok szélére halmozták fel. A kidobott földben néhány embercsontot is találtam.

A felszíni nyomok alapján a templomhely korábban is elszenvedett egy hasonlóan végzetes pusztítást: a templomnak és temetőjének helyet adó domb K-i szélét teljes hosszúságban, kb. 30 m hosszan – feltehetően géppel – elhordták. A 0,5–2 m magas rézsűben a rablóárkokkal egy szélességben kb. 6 m hosszan rengeteg kő- és kevesebb téglatöredék figyelhető meg, az elhordott, lapos területen pedig szanaszét hevernek az elpusztított temetkezésekből származó emberi csontok.

K. NÉMETH ANDRÁS

251. Megyaszó határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, B, Á

2003. augusztus 15-én helyszíni szemlét végeztünk Megyaszón, ellenőrizendő a Harangod-éri vízgazdálkodási tározó beruházási munkálatait, és az azokat érintő régészeti lelőhelyek állapotát. A terület Megyaszótól D-re található.

Megépült a víztározót D-ről lezáró völgyzáró gát, valamint létrehozták a kisebb iszapfogó gátakat. Az igen nagy kiterjedésű neolitikus lelőhelyünket (*Fenyér-dűlő*) egyelőre semmilyen munkálat nem érintette, és víz sem fenyegeti. Úgy tűnik, hogy az 1. lelőhely (*Szerlem-völgy*) dombját is kihagyták a tározóépítésből, vagyis dombjától délebbre építették fel a védőgátat. A lelőhely földűttől DDNy-ra eső, frissen szántott részén most is találtunk egy-két neolitikus és bronzkori(?) kerámiatöredéket.

A völgyzáró gát felett, a vízfolyás jobb oldalán (attól Ny-ra) nagy területen kitermelték az előzetes környezeti hatástanulmányban is leírt agyagmagot, a bal (K-i) oldalon pedig 50–150 cm vastagságban leszedték a humuszt a töltésépítéshez. Ez utóbbinál úgy láttuk, hogy feljebb nyomultak az engedélyezett 132 m-es szintvonalnál. És itt, a *Nádasi-dűlőben*, nem megállapítható, hogy mekkora részét elhordták egy eddig nem regisztrált

régészeti lelőhelynek. A lelőhely kiterjedését azért nem tudjuk megállapítani, mivel leleteit kizárólag a letermelt, és a még művelt humuszterületek határán található sávból (metszetből) tudtuk összegyűjteni. A szórványosan előkerült leletek őskoriak és Árpád-koriak (13. század) voltak. Az új lelőhely (3. sz.) a Nádasi-dűlő elnevezést kapta.

CSENGERI PIROSKA

252. Mesteri, Intaháza

(Vas megye) Ró, Á, Kk

2003. augusztus 4–15. között a szombathelyi Berzsenyi Dániel Főiskola Történelem Tanszéke régésztechnikus képzésének tanásatása keretében folytattuk a 2001–2002-ben már kutatott lelőhely feltárását. A kinyitott, K-Ny-i tájolású felület 47,7×5,6 m, azaz 267 m²-es nagyságú. A templom körüli temető ÉNy-i szélén újabb 46, az Árpád-kortól a kora újkorig keltezhető sírját tártuk fel. A 26/2003 sír az első éremmel keltezhető Árpád-kori temetkezés a három feltárási szezon során. Több sírból származik bronz vagy ezüst S-végű karika. A leg gazdagabb korabeli elhantolat a 40/2003 sír jelenti. Ebben 8 db (köztük több csiszolt, rózsaszín) gyöngy mellett 2 db S-végű karika és egy bronz huzalgűrű volt. Szintén tehetősebb eltemetettre utalnak a pártagyöngyök és az S-végű karikák a 25/2003 sírban. Hasonló korú lehet a 24/2003 számú pártás gyermek sír. A melléklet nélküli vagy csak koporsószegeket tartalmazó sírok keltezése bizonytalan azért is, mert némelyik S-végű karikában is találtunk szeget.

A felület K-i és Ny-i végén is jelentkezett a 2–3. századra datálható római kori villa épületkomplexumának egy-egy újabb részlete. A K-i egy épületsarok 80 cm széles falakkal. A másik egy 3×8,5×5,5 m-es méretű, szintén bazaltból rakott 60 cm széles falakkal. A három feltárási kampány után bizonyos, hogy a villa nemcsak a ma is használatos temető alá nyúlik, hanem a mostani felülettől É felé is kiterjedt. A korabeli kisleletek közül néhány terra sigillata töredéke érdemel említést.

Munkatársak: Nagy Marcella és Vámos Gábor régésztechnikusok.

ILON GÁBOR

253. Mezőberény, 6. számú lelőhely

(Békés megye) Á

2003 tavaszán a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeumba került egy vörösrézéből készített, teljes felületén aranyozott, Árpád-kori körmeneti kereszt a korpuszal együtt, melyet a topográfiai terepbejárások során korábban ismertté vált lelőhelyen a szántás felszínén találtak mezőgazdasági munkák közben. A helyszíni szemlén kiderült, hogy a tárgy az Árpád-kori Csap-egyháza nevű falu templomának helyéről (MRT 10. k. 9/6 lelőhely) származik. A területet az ősz folyamán az eddigieknél valamivel mélyebben szántották; való-

színűleg ennek következtében került a tárgy most a felszínre.

A tárgy sérült, hiányos állapotban került elő. A kereszt formája közepén kör alakban kiszélesedő, s a száruk vége is oválisan megvastagodó. A bal oldali szára törött, de trapéz alakban kiszélesedő vége is megvan, a jobb oldali szára hiányos, a felső szára szintén töredékes, hiányos. Alul a szára törött, de ezt a megtaláló törte el, próbálva a hajlékonyságát. Itt a túske is megvan. A lemez felülete, elől és hátul vésett vonalakkal, virágszirom formákkal, hullámvonalkötegekkel díszített. A középső kör alakú kiszélesedésben négy lyuk van, közülük kettőben négyágú kampós foglalat maradt meg – valószínűleg egykori kövek foglaltai.

A korpusz szintén vörösrézlemezről készült és aranyozott. Kezeit szegecssek erősítik a keresztcsárhoz. Koronás fején az arc bekarcolt vonalakkal aprólékosan megformált, bajuszos, hosszú hajú, szakállal nincs. Mellét, bordáit, hosszú ágyékkendőjét jelölték. Lábát szegecs üti át, de ez elvált a kerestől. (Lásd a hátsó borítót!)

SZATMÁRI IMRE

254. Mezőnyárád, Vöröshadsereg utca 5.

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) A

A Herman Ottó Múzeumot 2003. augusztus 25-én értesítették hogy a (hrs. 456.) ingatlanon álló háznál díszítésében csontokra és edényekre bukkantak.

2003. augusztus 26-án megtekintettük az érintett területet és megállapítottuk, hogy a 6 m átmérőjű kerek tómeder ásása közben két ÉNy–DK tájolású sírt bolygattak meg. Az egyik sír néhány megbolygatott csontját összegyűjtötték a találók, továbbá itt előkerült egy kézzel formázott avar kori edény. A találók a lábszárcsontok mentén még egy kicsit belevájtak a földbe és itt egy díszítetlen, kettős csonkakúp alakú orsógombot találtak. A másik sírnek ekkor csak a metszetét figyelhettük meg a gödör falában, de a találók elmondása szerint a gödör ezen részén bukkantak egy díszített kettős csonkakúp alakú orsógombra.

A megbolygatott avar temető méretét nem ismerjük.

A régészeti mentő feltárást 2003. augusztus 27-én elvégeztük. Ennek során két; szinte teljesen kirabolt és bolygatott sírt tártunk fel. A leleteket a Herman Ottó Múzeumba vittük.

SZÖRÉNYI GÁBOR ANDRÁS

255. Mezősas, Kutas

(Hajdú-Bihar megye) B, Sza, Á, Kö

Komádi és Furta falvak között tervezett gázvezeték nyomvonalának a terepbejárását végeztük el. A kb. 400 m hosszú területen Árpád-kori és középkori cseréptöredékek kerültek elő a Kutas-patak egykori partvonalán. A terület humuszosítására még 2002 őszén sor került, míg a feltárást 2003. május 27-től július 17-ig tar-

tott. Ez idő alatt feltártunk 2800 m²-t, ahol is előkerült 93 régészeti objektum, amelyekhez 217 stratigráfiai egységet rendeltünk.

Az előzetes várakozásoknak megfelelően egy-egy Árpád-kori (13. sz.) és középkori (14–15. sz.) település maradványaira bukkantunk, valamint néhány szarmata és bronzkori objektumra.

Mind az Árpád-, mind a középkori településnek a perifériája esett a feltárandó területbe, csak kutakat, tárológödöröket és egyéb gazdasági építményeket találtunk, lakóházak nem kerültek elő.

A szarmata településnek egy lakóházát tártuk fel, valamint előkerült egy bronzkori kút és egy bronzkori árok rövid szakasza.

Az Árpád-kori és a középkori objektumok a szelvény teljes hosszában megtalálhatók voltak, területileg nem különültek el egymástól. Az Árpád-kori faluból a korszakra oly jellemző árokrendszer egyes részleteit sikerült megtalálni. Mivel csak egy 7 m-es keresztmetszetét figyelhettük meg, a teljes rendszerre messzemenő következtetéseket nem lehet levonni. A sekély árkok mellett néhány tárológödört és cölöplyukegyüttest tártunk fel. Az előkerült leletanyag meglehetősen szegényes és jellegtelen, csak a néhány bográcspere-töredék alapján lehet a falu korát megállapítani.

A középkori objektumok nagy része tároló- és szemetesgödör volt. Ezekből már gazdagabb leletanyag került elő, amik közül is kiemelkedik egy deformált és töredezett, de egyébként egyben maradt rézbogrács. A viszonylag magas talajvízszint miatt a kutakat csak 2 m mélységig tudtuk bontani, de így is több korszak és egyéb edény töredékei kerültek elő. Sikerült feltárni az egyik kút lejárátát is, amelyhez közvetlenül kapcsolódott egy szabadtéri kemence. Ebből a kútból került elő Luxemburgi Zsigmond ezüstdénárja.

M. NEPPER IBOLYA

256. Mezőtúr határa

(Jász-Nagykun-Szolnok megye) Ó, U, B, LT, Sza, Á, Kö
2003. június 30. és július 3. között állapotfelmérő terepbejárást végeztünk a lefektetésre kerülő gázvezeték alig több, mint 6 km hosszú szakaszán. A kiindulópont 0+000 pontja az En-26 gázkút a Holt-Berettyó bal partján, a medertől kb. 800 méterre, végpontja pedig a bekötésre kerülő Mezőtúr-1 gázkút, a településtől Ny-ra a Tiszaföldvárra vezető műúttól kb. 100 méterre volt.

A szóban forgó munka szempontjából az évszak a vegetáció miatt nem a legkedvezőbb, a nyomvonal 3. és 4. kilométere közti szakasz volt csupán járhatatlan a sűrű és magas naprafogó, illetve kukorica miatt. A nyomvonalon 5 régészeti lelőhelyet dokumentáltunk.

Csorda-járás: (hrs.: 01497/1) Mezőtúrtól DNy-ra a Szarvasra vezető műút nagy derékszögű kanyarja után, ahol az utat addig kísérő Mezőtúri (VIII.) összekötő csatorna 90 fokos fordulattal nyugati irányba tart, az úttól Ny-ra mintegy 2–300 méterre, a csatorna ész-